

Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 14.03.2001, sp. zn. 3 To 982/2000, ECLI:CZ:KSCB:2001:3.TO.982.2000.1

Číslo: 12/2002

Právní věta:

Za zcizení části vlastního majetku dlužníkem ve smyslu ustanovení § 256 odst. 1 písm. a) tr. zák., jímž může být i jen částečně zmařeno uspokojení věřitele, je možno považovat prodej osobního automobilu a použití takto získaných finančních prostředků na nájem - leasing - jiného osobního automobilu. Zatímco totiž osobní automobil, který je vlastnictvím dlužníka, může být použit na uspokojení věřitele, osobní automobil, jenž má dlužník pronajatý a je tedy ve vlastnictví pronajímatele, takto být použit nemůže.

Soud: Krajský soud v Českých Budějovicích

Datum rozhodnutí: 14.03.2001

Spisová značka: 3 To 982/2000

Číslo rozhodnutí: 12

Číslo sešitu: 2

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Poškození věřitele

Předpisy: § 256 odst. 1 písm. a) tr. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Krajský soud v Českých Budějovicích zrušil k odvolání státního zástupce v Jindřichově Hradci rozsudek Okresního soudu v Jindřichově Hradci ze dne 13. 10. 2000 sp. zn. 1 T 175/2000 a věc vrátil okresnímu soudu k novému projednání a rozhodnutí.

Z o d ů v o d n ě n í:

Okresní soud v Jindřichově Hradci zprostil rozsudkem ze dne 13. 10. 2000 sp. zn. 1 T 175/2000 podle § 226 písm. b) tr. ř. obžalovaného obžaloby pro trestný čin poškození věřitele podle § 256 odst. 1 písm. a), odst. 3 tr. zák., kterého se měl dopustit tím, že dne 15. 6. 1998 v P. odprodal osobní automobil zn. Ford Escort společnosti Ford H. za 201 971 Kč a částku, kterou prodejem získal, použil jako zálohu na leasingové splátky na automobil zn. Ford Mondeo 1.8 TD combi, neboť na tento automobil uzavřel dne 10. 6. 1998 smlouvu o finančním leasingu pod č. X se společností C. v P., a

tímto jednáním znemožnil svému věřiteli Mgr. J. B., aby se domáhal u soudu výkonu rozhodnutí prodejem automobilu Ford Escort.

K odůvodnění zprošťujícího rozhodnutí okresní soud uvedl, že jde o otázku, zda obžalovaný popsanou dispozicí s osobním automobilem, jehož byl vlastníkem, zmenšoval svůj majetek, aby třeba i jen částečně zmařil uspokojení svých věřitelů, z nichž jedním je Mgr. B. V tomto směru je třeba vycházet z názoru publikovaného v komentáři k ustanovení § 256 tr. zák., který konstatuje, že není zmenšením majetku, pokud dlužník s tímto majetkem disponuje tak, že za zcizenou část získá odpovídající protihodnotu. Obžalovaný J. v souzeném případě osobní automobil použil na úhradu akontace jiného automobilu, který získal do ekonomického pronájmu na základě uzavřené leasingové smlouvy. Je sice zřejmé, že se vlastníkem tohoto automobilu zn. Ford Mondeo nestal, ale za první automobil získal protihodnotu spočívající ve využívání dalšího vozidla k podnikatelské činnosti. Podle názoru soudu prvního stupně ustanovení § 256 odst. 1 písm. a) tr. zák. na počínání obžalovaného nedopadá a je tudíž již nadbytečné zabývat se tím, zda jednání obžalovaného mělo za následek značnou škodu, jak konstatovala obžaloba. Uznání opačného výkladu by podle názoru soudu znamenalo, že dlužník, který ve lhůtě splatnosti neuhradí pohledávku svého věřitele, jedná v rozporu se zákonem, pokud vynakládá vlastní prostředky – svůj majetek zálohově v souvislosti s uzavíráním různých typů smluv, konkrétně v souvislosti s uzavřením smluv o ekonomickém pronájmu s následnou koupí pronajaté věci. Aplikace ustanovení § 256 tr. zák. na žalované jednání obžalovaného by podle názoru soudu prvního stupně nepředstavovala jen extenzivní výklad této trestně právní normy, ale znamenala by nepřipustné rozšiřování podmínek trestnosti. Protože soud dospěl k závěru, že jednání obžalovaného nevykazuje znaky žalovaného trestného činu, ale ani trestného činu jiného, přičemž popsaného jednání se ale obžalovaný zjevně dopustil, učinil závěr, že žalovaný skutek není trestným činem.

Proti citovanému rozsudku podal včas odvolání státní zástupce. V jeho odůvodnění vyslovil nesouhlas s rozhodnutím a úvahami okresního soudu. Jako podstatné zdůraznil, že obžalovaný si vzal do užívání osobní automobil značné ceny a zavázal se k měsíčním splátkám vůči leasingové společnosti, aniž by bral zřetel na své věřitele z předchozí doby. Ačkoliv tvrdil, že luxusní vůz potřebuje k podnikatelské činnosti, svým věřitelům, včetně věřitele B. za celé období nezaplatil žádnou finanční částku. Státní zástupce dále uvedl, že pokud by byl akceptován výklad okresního soudu, vedlo by to k těm nepříznivým důsledkům, že pokud by předlužená osoba cíleně dbala na to, aby veškeré movité věci měla pouze v pronájmu, byla by věřitelům upřena možnost zhojit se na těchto věcech v rámci exekučního řízení. Státní zástupce proto navrhl, aby napadený rozsudek byl zrušen a věc vrácena okresnímu soudu k novému projednání a rozhodnutí.

Státní zástupce intervenující při veřejném zasedání o odvolání uvedl, že není třeba se zabývat důkazní situací a skutkovými zjištěními, která jsou nesporná. Celý problém spočívá v právním hodnocení zjištěného skutkového stavu. Současná judikatura k tomuto trestnému činu je minimální a především není řešen vztah tohoto zákonného ustanovení (rozuměj § 256 tr. zák.) k institutu leasingu. Pokud okresní soud argumentuje komentářem k trestnímu zákonu, argumentuje fakticky jediným judikátem č. 41/1990 Sb. rozh. tr., který však skutkově nedopadá na tento případ. V projednávaném případě lze situaci nazvat účelovým zneužitím leasingu, jímž dochází ke zmenšování majetku dlužníka, kdy určitá část jeho majetku se stává pro věřitele nedosažitelnou. Pokud okresní soud argumentuje ziskem protihodnoty užívacího práva, je třeba zdůraznit, že tato protihodnota není způsobila k uspokojení věřitele.

Poškozený Mgr. B. při veřejném zasedání uvedl, že jeho věřitelský nárok byl částečně uspokojen v rozsahu 120 000 Kč, které mu byly vyplaceny z výtěžku prodeje chaty obžalovaného. Na zbytek dlužné částky mu nebylo obžalovaným zaplacen nic.

Obžalovaný zaslal odvolacímu soudu před veřejným zasedáním obsáhlé vyjádření. V něm popsal vývoj seznámení a kontaktů s poškozeným Mgr. B. a potíže při uspokojování jeho věřitelů z jeho

nemovitého majetku.

Krajský soud z podnětu podaného odvolání přezkoumal podle § 254 odst. 1 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost napadeného rozsudku i správnost řízení jemu předcházejícího, přihlížející přitom také k tomu, zda rozsudek nebo řízení netrpí vadami, které nebyly odvoláním výslovně vytýkány, a učinil pak následující zjištění a závěry:

V řízení napadenému rozsudku předcházejícím nebyly shledány žádné vady, jak pokud jde o práva obžalovaného na obhajobu, tak pokud jde o rozsah a zákonnost provedení důkazů. Hodnocení důkazů provedené okresním soudem odpovídá požadavkům trestního řádu a skutková zjištění napadeného rozsudku jsou správná a úplná a dostatečně důkazně podložena. Lze považovat za nepochybně zjištěné, že obžalovaný dne 15. 6. 1998 v P. odprodal osobní automobil zn. Ford Escort společnosti Ford H. za 201 971 Kč a částku, kterou prodejem získal, použil jako zálohu na leasingové splátky na automobil zn. Ford Mondeo 1.8 TD combi, neboť na tento automobil uzavřel dne 10. 6. 1998 smlouvu o finančním leasingu pod č. X se společností C., a tímto jednáním znemožnil svému věřiteli Mgr. J. B., aby se domáhal u soudu výkonu rozhodnutí prodejem automobilu Ford Escort. V tomto ohledu ostatně nebyly vzneseny oprávněnými osobami žádné námitky proti napadenému rozsudku. Ani odvolací soud nemá ke skutkovým zjištěním žádné námitky a ztotožňuje se s nimi.

Naproti tomu se odvolací soud nemohl ztotožnit se závěrem okresního soudu, že popsání jednání obžalovaného není trestným činem podle § 256 tr. zák. Podle přesvědčení odvolacího soudu je v této věci třeba řešit řadu následujících dílčích otázek, jimiž se okresní soud v napadeném rozsudku nevyvozoval.

Především jde o otázku, zda obžalovaný popsáním jednáním získal protihodnotu a jeho majetek se tak skutečně nezmenšil, jak argumentuje okresní soud. Podle přesvědčení odvolacího soudu tomu tak není a argumentace okresního soudu není správná.

Majetek obecně je souhrnem pasiv a aktiv. Majetek se tedy logicky zmenší buď tak, že se zvětší pasiva více než aktiva, nebo aktiva se zmenší více než pasiva. Součástí majetku jsou nejen věci movité a nemovité, ale také pohledávky vlastníka za jinými osobami a pohledávky jiných osob za vlastníkem.

V projednávané věci je po stránce skutkové nepochybné, že obžalovaný prodejem osobního automobilu Ford Escort zcizil věc náležící do jeho majetku. Časové posloupnosti nabytí a pozbytí vlastnictví k této věci nejsou v těchto souvislostech významné. Náhradou za tuto věc si opatřil věc jinou, nový automobil Ford Mondeo, nikoli však do vlastnictví, ale do užívání prostřednictvím nájmu s následnou koupí najaté věci. Menší část ceny tohoto užívání, resp. nájmu uhradil poskytnutím vozidla Ford Escort na protiúčet. Větší část ceny nájmu se zavázal prostřednictvím leasingové smlouvy periodicky splácet. Z této leasingové smlouvy tedy vznikla pohledávka leasingové společnosti vůči obžalovanému jako nájemci na periodické peněžní plnění až do výše celkové ceny nájmu a zůstatkové ceny vozidla. Současně z leasingové smlouvy vznikla obžalovanému povinnost poskytovat leasingové společnosti jako pronajímateli periodické peněžité plnění, vznikl mu tedy závazek. Z hlediska majetkového se zvětšila jeho pasiva. Osobní automobil, který má v nájmu, je ve vlastnictví leasingové společnosti, není tedy jeho vlastnictvím, není součástí jeho majetku a není jako součást majetku ani evidován účetně, ani zohledňován daňově. Aktiva obžalovaného se tedy převzetím a užíváním najaté věci, resp. předmětného vozidla přiměřeně pasivům nezvětšila. Majetek obžalovaného se tedy zmenšil. V této souvislosti také lze přisvědčit argumentaci státního zástupce, že právo užívání věci není hodnotou, z níž by mohl být věřitel uspokojen.

Text komentáře k ustanovení § 256 tr. zák., který okresní soud v napadeném rozsudku cituje, odkazuje na rozhodnutí č. 41/1990 Sb. rozh. tr. Podle tohoto rozhodnutí dlužník, který prodá svůj

majetek nebo jeho část a ze získaných prostředků uhradí jiné skutečné (nikoli fingované) pohledávky vůči sobě, se nedopouští trestného činu podle § 256 odst. 1 tr. zák., byť tímto jednáním zmaří nebo částečně zmaří uspokojení věřitele. Toto rozhodnutí se tedy týká případu, kdy dlužník zpeněžil část svého majetku a výtěžek použil na úhradu pohledávek jiných věřitelů. Šlo tedy skutkově o jiný případ, než v projednávané věci. V ní totiž obžalovaný nejprve vozidlo Ford Escort fakticky převedl na jiného, tedy zcizil, aby poté uzavřel smlouvu o nájmu vozidla Ford Mondeo a přijal z ní vyplývající závazky na plnění z pohledávky leasingové společnosti za ním samým. V době faktického zcizení vozidla tu tedy neexistovala pohledávka jiného věřitele, kterou by obžalovaný z výtěžku zcizení věci uspokojil, jako se stalo v případě uvedeném ve shora citovaném rozhodnutí.

Podle citovaného rozhodnutí vylučuje trestnost za trestný čin podle § 256 tr. ř. také pouhé ztížení nebo oddálení uspokojení věřitele, jestliže věřiteli zůstává možnost uspokojit svoji pohledávku z jiného dlužníkovy majetku.

Trestní praxe v dosavadní judikatuře neřeší otázku, co je třeba rozumět ztížením uspokojení pohledávky. Lze však usuzovat, že ztížením je třeba rozumět případ, kdy dlužník neuspokojí pohledávku na výzvu či opakované naléhání věřitele, ale věřitel musí například využít k vymáhání uspokojení pohledávky soudní cestu, tj. v konečné fázi až cestu výkonu rozhodnutí. Poškozený B. jako věřitel všech těchto možností, od výzvy a dohodu o splátkách přes žalobu, exekuční titul na plnění a nařízení výkonu rozhodnutí, skutečně využil. Přesto nebyla jeho pohledávka dosud v celém rozsahu uspokojena, ač dluh obžalovaného trvá již od června roku 1994 a poškozený se domáhá jeho zaplacení minimálně od roku 1995, tedy téměř šest let.

Dosavadní judikatura neřeší ani otázku, jak dlouhé může být prodlení dlužníka, resp. jak dlouho může trvat neuspokojení pohledávky věřitele, aby šlo ještě o pouhé oddálení uspokojení. Nelze však jistě připustit, aby dlužník ze svého dluhu profitoval po celá léta, ač zřetelně měl příjmy (byť jejich zdroj a rozsah nebyl zjištěn), aby si mohl po celá léta existence dluhu dovolit nájem motorového vozidla, resp. vozidel, jejichž leasingová cena mnohonásobně převyšuje výši jeho dluhu vůči poškozenému B. Z druhé strany jistě nelze připustit, aby takovým počínáním dlužníka věřitel trpěl újmu tím, že po celá léta nemůže svůj majetek využívat a zhodnocovat. Jak je v této věci zjišťováno, majetek obžalovaného, z něhož mohl být poškozený uspokojen (rekreační chata), nestačil na uspokojení poškozeného B. v celém rozsahu jeho pohledávky. Obžalovaný má ještě další majetek. Pro jeho četné jiné dluhy, nároky jiných věřitelů a z nich vyplývající právní překážky v dispozici s ním však zřetelně nejde o majetek, z něhož by poškozený mohl být v dohledné době uspokojen.

Na základě shora uvedeného proto v tomto konkrétním případě nelze mít zato, že jednání obžalovaného je pouhým oddálením či ztížením uspokojení pohledávky poškozeného B.

V projednávané věci jsou významné i okolnosti, které charakterizují subjektivní stránku trestného činu. Obžalovaný nepochybně léta věděl o existenci dluhu. Neučinil však pro jeho zaplacení nic přes dohodu o splátkách a soudní rozhodnutí. Přitom, jak je shora uvedeno, nepochybně měl příjem, který mnohonásobně výši dluhu přesahoval. V okamžiku, kdy reálně hrozilo, že automobil, který užíval, by mohl být předmětem výkonu rozhodnutí, činil takové kroky a v takové časové posloupnosti (viz data objednávky nového automobilu a nové leasingové smlouvy), aby i do budoucna vyloučil automobil, který vlastnil, z výkonu rozhodnutí. Opatřil si automobil jiný, podstatně luxusnější a nákladnější, a to v takové formě, aby nový automobil nemohl být předmětem výkonu rozhodnutí. Minimálně z opatření soudu, jímž byl původní automobil ze soupisu věcí k výkonu rozhodnutí vyňat, věděl, že automobil držený na základě nájmu s následnou koupí věci nemůže být předmětem výkonu rozhodnutí. Činil tedy cílené a systematické kroky k tomu, aby poškozený B. jako věřitel nemohl uspokojit své věřitelské nároky právě z konkrétního automobilu.

Na základě shora uvedených zjištění a úvah dospěl krajský soud k závěru, že jednání obžalovaného

tak, jak bylo v napadeném rozsudku zjištěno, je trestným činem poškozování věřitele ve smyslu § 256 tr. zák. Proto napadený rozsudek zrušil a věc vrátil okresnímu soudu k novému projednání a rozhodnutí. Okresnímu soudu krajský soud přitom neuložil provádění nějakých dalších konkrétních důkazů. Nelze však vyloučit, že okresní soud sám shledá potřebu dalšího dokazování. Pokud však dospěje ke stejným skutkovým zjištěním jako dosud, bude namíste jednání obžalovaného posoudit jako shora uvedený trestný čin.